

В. Г. Зарічний

Попільня

ПОПІЛЬНЯ — селище Житомирського (до липня 2020 — Попільнянського) району Житомирської області. У серпні 2016 шляхом об'єднання Попільнянської селищної та Великолісівської, Голуб'ятинської, Котлярської, Кривенської (із с. Рудка), Миролюбівської (див. [Миролюбівка](#)), Новоселицької (див. [Новоселиця](#)), Парипської, Попільнянської, Саверецької (із с. Піски), Соکیلчанської (із с. Маркова Волиця), Строківської, Ходорківської (див. *Ходорків*; із с-щем Відродження та с. Пустельники) сільських рад утворено Попільнянську селищну громаду, до якої у червні 2020 зараховано Кам'янську, Липківську (з с. Бухалівщина) та Паволоцьку (див. [Паволоч](#); із с. Соколів Брід) сільські ради. Нині площа Попільнянської громади становить 501,4 км² (23 населені пункти, 11 старостинських округів); станом на січень 2022 в ній мешкали 16 071, 2024 — 16 328 осіб. П. знаходиться за 116 км від Києва та 75 км від Житомира. На півночі прилягає однойменне село, що має значно давнішу історію (виникло на початку 17 ст.). Неподалік охороняють заказник місцевого значення Попільнянський ліс (поблизу с. [Квітневе](#), 5,8 га), а також бере початок мала р. Лозинка, що тече через с. П. та впадає поблизу с. Миролюбівка в *Унаву* (притока [Ірпеня](#), басейн [Дніпра](#)). Площа с-ща 4 км². За переписом населення 2001, у ньому проживали 6109 осіб (у с. П. — 1879); станом на січень 2022 — 5323 особи; переважно українці. Мешкають також поляки, болгари, вірмени, євреї, росіяни та ін.

В околицях збереглися залишки Змієвого валу 10—11 ст. (пам'ятка археології місцевого значення). У цій місцевості здавна розвивалося виробництво поташу з попелу спалених дерев. Біля кожного промислу була т. зв. попільня (попельня) — приміщення, де зберігали попіл і технологічно його обробляли. Місцеві селяни брали участь у Визвольній війні під проводом Б. Хмельницького. За Андрусівським перемир'ям 1667 с. П. залишилося під владою Польщі. 1702—04 мешканці приєдналися до селянсько-козацького повстання під проводом С. Палія. 1768 тут діяли гайдамацькі загони. Після 2-го поділу Польщі 1793 — у межах кордонів Російської імперії. 1795—1923 — у складі Сквирського пов.; 1796—1925 — Київської губ. У 1860-х рр. через землі Попільнянської волості розпочали прокладення дільниці Фастів—Козятин залізничної магістралі Київ—Одеса. 1870 за близько 2 км від с. П. відкрили залізничну станцію П., навколо якої поступово сформувалося с-ще П. (1938—2024 — смт). Станом на 1900 с. П. (центр волості) належало родині Огінських, був 281 двір,

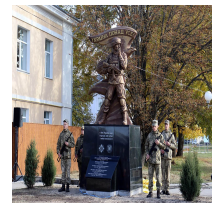
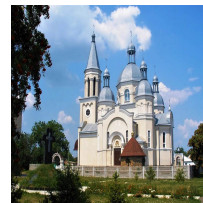
проживали 1616 осіб, діяли православна церква, церковно-парафіяльна школа, працювали 2 вітряних млини; тоді ж на станції П. — 18 дворів і 106 мешканців. 1910 прокладено залізничну гілку П.—Сквира; засновано крохмальний завод. Під час воєнних дій 1918—20 влада неодноразово змінювалася. 1920 у с-щі проживали понад 300 осіб. 1923 з Попільнянської та Паволоцької волостей утворено Попільнянський р-н (2020 розформовано, а всі населені пункти зараховано до Житомирського р-ну). 1923—30 — у складі Білоцерківської округи; 1932—37 — Київської, від 1937 — Житомирської областей. Станом на 1924 у с-щі П. та с. П. проживали 2362 особи. 1930 засновано г. «Прапор колгоспника» (від 1962 — «Прапор»). 1931 створено Попільнянську МТС. Жителі потерпали від голодомору 1932—33 (у 2008 за участі Президента України В. Ющенка відкрито пам'ятник, де містяться капсули із землею з усіх місць масових поховань на території Попільнянського р-ну). Попільнянці зазнали сталінських репресій. 1938 у с-щі проживали близько 1,7 тис. осіб. Від 14 липня 1941 — під німецькою окупацією. С-ще звільняли двічі — 10 листопада та остаточно 26 грудня 1943. У липні 1941 під час утримання станції П. відзначився Герой Радянського Союзу *І. Серeda*. У боях за визволення с-ща загинули понад 300 бійців, зокрема й Герой Радянського Союзу *П. Фомічов*. 1959 у с-щі проживали 2,6 тис. осіб. У 2-й половині 20 ст. працювали хлібо-, масло-, консервний, комбікормовий і асфальтовий заводи. До кінця 2021 діяло Попільнянське лісове господарство (24 тис. га; було приєднано до Коростишівського лісового господарства). До нього належали Попільнянське, Андрушівське, Корнинське, Ружинське та Ходорківське лісництва. Попільнянці відстоювали європейські цінності під час Помаранчевої революції (2004) та Революції гідності (2013—14), брали участь в антитерористичній операції та операції Об'єднаних сил на Сході України (2014—22), воюють від початку повномасштабного вторгнення військ РФ в Україну (від 24 лютого 2022).

Нині основу економіки складає малий бізнес (торгівля, громадське харчування та сфера послуг). Залізнична станція розділяє с-ще практично навпіл. У північній частині зосередженні основні державні установи, проходить центральна вулиця Б. Хмельницького та розміщений єдиний мікрорайон, забудований переважно двоповерхівками. У південній частині — здебільшого приватні будинки. У с-щі — лицей № 1, 3 дитсадок, Центр дитячої та юнацької творчості; *Попільнянський історико-краєзнавчий музей*, публічна бібліотека, Центр культури та дозвілля; лікарня.

Попільнянська мистецька школа названа ім'ям музиканта, майстра народних інструментів К. Євченка, який був солістом Національного заслуженого народного хору України імені Г. Верьовки та керівником ансамблів «Гук», «Гучок» та «Гученя» на Попільнянщині. Від 1958 функціонує оркестр народних інструментів (засновник — Й. Іващенко). Дитячий колектив сучасного спортивного танцю «ШИК» (керівники Ярослав та Любомир Бовсунівські) є лауреатом багатьох всеукраїнських і міжнародних конкурсів. У Попільнянській дитячій спортивній школі працює тренером П. Тоскалюк — заслужений працівник фізичної

культури і спорту України, майстер спорту міжнародного класу з гирьового спорту, чемпіон і 4-разовий віце-чемпіон світу. Є спортивний стадіон, мініфутбольне поле з штучним покриттям; 2023 родинною воїна В. Бердичевського, який загинув під час російсько-української війни, облаштовано волейбольний майданчик. 1975 зведено православну Свято-Миколаївську церкву. Діють громади РКЦ, євангельських християн-баптистів, адвентистів сьомого дня, свідків Єгови. 1967 встановлено пам'ятник воїнам-землякам, які загинули на фронтах 2-ї світової війни; 2006 — пам'ятний знак воїнам-афганцям; 2011 — погруддя Т. Шевченка; 2016 — пам'ятні знаки Героям Небесної сотні та ліквідаторам аварії ЧАЕС; 2021 — скульптурну композицію «Вартові Вітчизни» (на честь воїнів-земляків Р. Щербатюка, І. Юрченка, О. Олійника, В. Шайдюка та Ю. Ковальчука, які загинули 2014—15 під час російсько-української війни). Серед видатних уродженців П. — письменник *М. Яненко*, живописець [М. Боримчук](#), народна артистка України [Н. Кудря](#). У с. Ходорків мешкав Герой України, учасник російсько-української війни [В. Очеретяний](#). У різні роки в районній газеті працювали журналісти, письменники [Л. Капелюшний](#), [П. Омельченко](#), [Б. Остапенко](#), [Б. Поліщук](#), *М. Яненко*, *А. Ярмутьський*, *Л. Мазур* та ін.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Похилевичъ Л. Сказанія о населенныхъ мѣстностяхъ Кіевской губерніи. К., 1864, Біла Церква, 2005;
2. Остапенко Б. В. Що нам у слові «Попільня»? // Перемога. 1998, 1 груд.;
3. Білокур В. Праматір районного центру: [краєзнавчі дослідження історії виникнення і розвитку Попільні] // Там само. 2005, 1 листоп.;
4. Махорін Г. Л., Оленська І. С. Край над Унавою. Ж., 2006;
5. Іващенко О. М. Пам'ятки і пам'ятні місця історії та культури на Житомирщині (Попільнянський район). Вип. 9. Ж., 2007;
6. Лутай М. Є. Історія населених пунктів Попільнянського району Житомирської області. Ж., 2014.

Бібліографічний опис:

Попільня / В. Г. Зарічний // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-885599>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).